

Onmisbaar, maar bedreigd: de rol van milieurechtverdedigers en hun advocaten in de aanpak van de klimaatcrisis

Ter gelegenheid van World Environment Day blikken wij in dit artikel terug op een mijlpaal uit onze Environmental Lawyers Campaign. In maart 2026 diende Lawyers for Lawyers samen met zes partnerorganisaties een amicusbrief in bij het Afrikaanse Hof voor de Rechten van de Mens in de lopende adviesprocedure aangaande de verplichtingen van staten in de context van de klimaatcrisis. Het doel? Juridische erkenning en betere bescherming voor de mensen die dagelijks hun eigen veiligheid riskeren ter verdediging van het milieu.

Op eigen risico

In januari 2025, mishandelden en arresteerden Oegandese militairen de vooraanstaande mensenrechtenadvocaat Eron Kiiza toen hij zijn cliënt probeerde te vertegenwoordigen in een militaire rechtbank. Hij werd vervolgens veroordeeld tot negen maanden gevangenisstraf wegens ‘minachting van het hof’. Als raadsman die regelmatig activisten bijstaat die zich verzetten tegen de aanleg van de East Africa Crude Oil Pipeline (EACOP) - een 1443 km lange pijplijn die dwars door kwetsbare natuurgebieden in Uganda en Tanzania loopt – is Kiiza al langer doelwit van intimidatie door de staat. Zijn verhaal is slechts één van velen. Wereldwijd worden zogenoemde Environmental Human Rights Defenders (EHRDs) geconfronteerd met intimidatie, willekeurige arrestatie en detentie, stigmatisering en geweld. Het zijn de mensen die opkomen voor schoon water, vruchtbare grond en een leefbare toekomst. En juist omdat ze dat doen, worden ze als gevaar beschouwd.

Hoe wijdverbreid en systematisch dit patroon is, blijkt uit een [recent rapport](#) van de American Bar Association Center for Human Rights. Op basis van meer dan 25 strafzaken, gedocumenteerd door amicus-partner Youth for Green Communities tussen 2022 en 2025, concludeert het rapport dat Oegandese autoriteiten het strafrecht structureel inzetten om vreedzaam milieuprotest te onderdrukken: van massale, willekeurige arrestaties en vage koloniale delictsomschrijvingen tot langdurige voorlopige hechtenis en herhaald misbruik van het strafproces als afschrikmiddel. Een recente escalatie ter illustratie: in april 2026 werden acht activisten van de zogeheten ‘Stanbic 12’¹ veroordeeld tot elf maanden gevangenisstraf voor deelname aan een vreedzame protestactie. Het zijn precies deze ontwikkelingen, zowel in Oeganda als daarbuiten, die onze amicusbrief urgentie geven

Een historische kans

In mei 2025 diende de Pan African Lawyers Union, samen met een brede coalitie maatschappelijk middenveld, een [verzoek](#) in bij het Afrikaanse Hof voor de Rechten van de Mens (het Afrikaanse Hof) voor een advies over de verplichtingen van staten ten aanzien van de klimaatcrisis. Een historisch moment omdat het Afrikaanse mensenrechtensysteem voor het eerst expliciet werd gevraagd te reflecteren op de juridische gevolgen van klimaatverandering en op de rechtspositie van degenen die zich daartegen verzetten.

---

¹ De ‘Stanbic 12’ is een groep activisten die protesteert tegen de financiering van het EACOP-project door de Stanbic bank.

Het verzoek past in een bredere internationale trend. Eerder wendden staten en organisaties zich tot het Internationaal Gerechtshof, het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens en het Internationaal Zeerechttribunaal met vergelijkbare vragen. Het Afrikaanse Hof, dat 34 lidstaten telt die ieder voor grote klimaatuitdagingen staan, krijgt nu de kans een eigen bijdrage te leveren aan deze groeiende klimaatjurisprudentie. Het Afrikaans Handvest voor de Rechten van de Mens en Volkeren (het Handvest) biedt daarvoor een belangrijk fundament: het bevat een expliciet recht op een bevredigend leefmilieu (artikel 24) en kent, anders dan de meeste andere mensenrechtenverdragen, geen derogatieregeling. Dit betekent dat staten hun verplichtingen niet kunnen opschorten, ook niet in tijden van crisis.

‘Vriend van de rechtbank’

Samen met zes partnerorganisaties diende Lawyers for Lawyers op 29 maart 2026 een amicus curiae in. Een amicusbrief stelt organisaties buiten de directe procespartijen in staat het Hof te voorzien van bepaalde expertise en argumentatie die anders mogelijk onbelicht blijven. De brief werd mede opgesteld door het [Africa Institute for Energy Governance](#) (Oeganda), de [Congoese Alert for the Environment and Human Rights](#), de [Legal and Human Rights Centre](#) (Tanzania), [Youth for Green Communities](#) (Oeganda), de [Zimbabwe Environmental Law Organisation](#) en de [Bar Human Rights Committee of England and Wales](#). Ondersteuning met juridisch onderzoek werd geleverd door studenten van de Radboud Law Clinic. Zowel zij als hun projectleider, docent-promovendus Sandra Arntz, beschrijven dit project en de samenwerking met Lawyers for Lawyers als een inspirerende en verrijkende ervaring.

De amicus is opgebouwd rond drie pijlers. Ten eerste wordt beargumenteerd dat Afrikaanse staten op grond van het Handvest positieve verplichtingen hebben om EHRDs actief te beschermen: het is niet voldoende dat staten zelf afzien van schendingen, zij moeten ook actief optreden wanneer derden schade toebrengen, en moeten een omgeving scheppen waarin EHRDs vrijelijk kunnen werken. Ten tweede vraagt de brief het Hof te erkennen dat EHRDs als kwetsbare groep recht hebben op een bijzondere beschermingsplicht, vergelijkbaar met de erkenning die het Inter-Amerikaans Hof in zijn klimaat-advies van mei 2025 gaf. Ten derde benadrukt de brief het recht op participatie: EHRDs en inheemse gemeenschappen moeten zinvol worden betrokken bij klimaatbeslissingen, inclusief het recht op vrije, voorafgaande en geïnformeerde instemming bij projecten die hun leefomgeving raken.

De gevaren in kaart

Uit het rapport ‘Roots of Resistance van Global Witness, een internationale onderzoeks- en actiegroep, blijkt dat tussen 2012 en 2024 ten minste 125 milieuverdedigers zijn gedood in Afrika. In de Democratische Republiek Congo alleen al kwamen in 2024 negen activisten, journalisten en advocaten die opkwamen voor hun leefomgeving om het leven. Volgens Youth for Green Communities, een door Oegandese jongeren geleide organisatie die zich inzet voor duurzaam beheer van het milieu ten behoeve van sociaaleconomische ontwikkeling, liep het aantal arrestaties van EACOP-tegenstanders in Uganda op van 129 in augustus 2024 tot meer dan 200 in november 2025. Naast fysiek geweld worden EHRDs systematisch gecriminaliseerd via vage wetgeving en neergezet als “vijanden van de staat” of “buitenlandse agenten”. Zo worden milieurechtadvocaten in de media betiteld als “antinationaal” en worden gemeenschapsleiders die de oliepijplijn betwisten verhinderd toegang te krijgen tot rechtsbijstand. Ook worden EHRDs steeds vaker het doelwit van SLAPPs, strategische rechtszaken bedoeld om hen met procedures en kosten het zwijgen op te leggen.

Van Arnhem naar Arusha

Een belangrijke bijdrage aan de amicus kwam van het [advocatenkantoor Nysingh](#), één van de partnerkantoren van Lawyers for Lawyers. Esther Ceulen, Jelle Cosijnse en Diana Gunckel doken, vol enthousiasme maar zonder enige specifieke voorkennis van Afrikaans (milieu)recht, samen met de studenten van de Radboud Law Clinic, de Afrikaanse wetgeving en rechtspraak in. Zij werkten mee aan de juridische analyse over toegang tot de rechter, bescherming tegen vexatoire procedures en betrokkenheid bij klimaatbeslissingen. “Voor sommige bevolkingsgroepen zijn deze advocaten en belangenbehartigers de enige manier om hun stem te laten horen”, aldus Cosijnse. “Zij hebben niet de middelen, kennis of toegang om zelf naar de rechter te stappen. Des te crucialer dat deze mensen hun werk veilig kunnen doen.”

Gunckel beschrijft dat voor haar het project een herverbinding was met de kern van het recht: “Dit gaat over mensenrechten, en raakt daarom nog meer de essentie van het recht dan de vraagstukken die wij in onze dagelijkse praktijk behandelen.” Haar boodschap aan andere Nederlandse advocaten is helder: “Recht houdt niet op bij de grenzen. Je kunt effectief en substantieel bijdragen aan rechtvaardige rechtssystemen, ook buiten Nederland. Als advocaat ben je getraind om te argumenteren, te lezen, te schrijven en te analyseren. Die vaardigheden kun je hier ook inzetten.”

Meer dan een juridisch oordeel

De adviesopinie van het Afrikaanse Hof wordt naar verwachting in 2026 of 2027 uitgebracht. Hoewel deze juridisch niet bindend is, kan ze wel doorwerken in nationale rechtssystemen, toekomstige rechtszaken en klimaatwetgeving op het continent. Bovendien biedt ze een Afrikaans perspectief in een debat dat tot nu toe sterk is gedomineerd door westerse juridische kaders.

Aryampa Brighton, Chief Executive van Youth for Green Communities, benadrukt wat er op dit moment op het spel staat: „Milieurechtenbeschermers in Oeganda worden voortdurend geconfronteerd met arrestaties, intimidatie, criminalisering en geweld, simpelweg omdat zij hun grondrechten uitoefenen en hun gemeenschappen beschermen. Dit is geen opzichzelfstaand incident, maar een patroon. Het Afrikaans Hof heeft nu een cruciale kans om een robuust beschermingskader vast te stellen dat niet alleen bescherming biedt aan milieurechtverdedigers die risico lopen, maar ook het nieuwe standpunt bekrachtigt dat het verdedigen van mensenrechten en het milieu geen misdaad is. Het is juist een plicht van elke burger om zijn recht op een schoon en gezond milieu te verdedigen.”

Voor Lawyers for Lawyers is de inzet duidelijk: als EHRDs niet veilig en effectief kunnen werken, verliest de klimaatstrijd haar meest essentiële actoren. Met deze amicusbrief vraagt Lawyers for Lawyers, samen met haar partners, het Hof om expliciet vast te stellen dat staten de actieve plicht hebben degenen die opkomen voor een leefbare planeet te beschermen. Het is een oproep om recht te doen aan hun onmisbare rol in de strijd voor klimaatrechtvaardigheid.

Lawyers for Lawyers lanceerde in mei 2022 de Environmental Lawyers Campaign, gericht op bewustwording over de bedreigingen waarmee milieurechtadvocaten wereldwijd worden geconfronteerd en het bieden van praktische ondersteuning. Meer weten hierover? Zie: <https://www.lawyersforlawyers.org/campaigns/environmental-lawyers-campaign/>.